

FINANSUTSKOTTETS BETÄNKANDE nr 18/1973-74 med anledning av landskapsstyrelsens meddelande till Landstinget angående de riktlinjer landskapsstyrelsen avser att beträffande turismen följa i förvaltningen.

Landstinget har inbegärt finansutskottets utlåtande över ovannämnda meddelande. Utskottet, som hört regionplanechefen Stig Svahnström och utvecklingsplaneraren Yngve Mörn, får anföra följande.

Målsättningen.

Landskapsstyrelsen har i sitt meddelande till landstinget angående de riktlinjer landskapsstyrelsen avsett att följa beträffande turismen, angett en målsättning som i huvudsak omfattas av finansutskottet. Texten i fråga om huvudmålsättningen kan sålunda formuleras på följande sätt:

-Turismen bör utformas, dimensioneras och lokaliseras med tanke på att ge största samhällsnytta med ett minimum av olägenheter.

Begreppen 'utformning' och 'dimensionering' i målsättningens text har utskottet närmast velat se som en fråga om den kvalitativa respektive kvantitativa sidan av turismen. Avvägningar i dessa avseenden liksom frågor om lokaliseringen går ofta hand i hand. Skarpa gränsdragningar mellan dessa begrepp kan därför inte göras. Detta kommer särskilt till synes i fråga om gränshandeln och den regionala fördelningen. I lokaliseringshänseende är det närmast en avvägning mellan olika former av turism och dess lämplighet för ett visst område.

Olägenheterna är svåra att utan mera djupgående undersökningar precisera. I dessa inryms effekter på såväl det sociala som kulturella området, liksom frågan om befolkningens trivsel, naturvärden, etc. Detta område borde kartläggas såsom ett komplement till undersökningen om turismens ekonomiska betydelse.

Landskapsstyrelsen har vidare i särskilda avseenden preciserat målsättningen. Bl.a. har landskapsstyrelsen angivit att året-om-turismen bör vidareutvecklas och säsongturismen förlängas så att särskilt skärgården och glesbygdsområden gagnas. Finansutskottet har ansett skäl att närmare beröra denna punkt i målsättningen.

Enligt utskottets uppfattning kan turistverksamheten på Åland sägas bestå av närmast tre huvudtyper, nämligen,

- a) året-om-turism (helårsturism)
- b) säsongturism, samt, såsom en särskild form därav,
- c) gränshandeln.

Helårsturismen har på Åland uppkommit såsom en följd av omfattande säsongturism och gränshandel. Den är såtillvida utvecklad att någon säker grundval för dess fortsatta existens inte föreligger. Det är därför skäl att försöka vidareutveckla denna form av turism som skulle kunna ge bestående arbetsplatser med förhållandevis god lönenivå. Ur denna synpunkt är turismen att betrakta på samma sätt som andra näringsgrenar. Enligt utskottets uppfattning skulle en vidareutveckling kunna ske inom denna sektor och bestående helårsturism skapas genom satsning på kongress- och kursverksamhet. För dessa former av turism fordras en god marknadsföring, god organisation och välutbildad personal. I dagens läge vore det därför önskvärt att dessa sidor uppmärksammades i än högre grad. Övriga möjligheter till vidareutveckling av helårsturismen till en bestående näring bör givetvis undersökas och prövas. Utskottets uppfattning är dock att turismen icke borde baseras på enbart t.ex. casino- eller annan nöjesverksamhet. Det oaktat kan det vara skäl att undersöka möjligheterna till begränsat t.ex. roulettspel, i den mån sådan kan vara ett lämpligt komplement till annan, seriös turism.

Vid bedömningen av i vilken utsträckning helårsturismen skall utvecklas utöver nuvarande omfattning, borde, liksom vid samma bedömning ifråga om andra näringar, föreligga tillräckligt underlagsmateriel för framtida prognoser. I dag synes läget i flera avseenden vara sådant att ytterligare större satsningar inte borde göras innan/ ^{förhållandena} kortlagts. Utskottet anser det därför vara en särskilt angelägen sak att för långtidsplaneringen i dess helhet få fram tillförlitligt och tillräckligt underlagsmaterial.

Säsongturismen i alltför stor omfattning medför vissa olägenheter såsom t.ex. viss oro på arbetsmarknaden och svårigheter att bemästra arbetskraftsfrågorna. Säsongturismen borde därför inriktas i hög grad till skärgårdsområden där de i form av biinkomster kan ge marginella effekter för befolkningens utkomstmöjligheter utan att fordra alltför stora tilläggsresurser i fråga om arbetskraft. Det är därför, enligt utskottet, viktigt att denna inriktning stödes i mån av behov. Sådana satsningar är även att betrakta som regionalpolitiska medel för bibehållande av en levande glesbygd. Uthyrningsstugor bör även i lämplig form ses såsom ett betydande stöd för gårdsbruket. Planeringen bör ske i samarbete med lantbrukets organisationer.

Gränshandeln är av naturliga orsaker orienterad till Mariehamn och Eckerö. Den är delvis av säsongkaraktär men stöder även i hög grad helårsturismen, medger bättre kommunikationer etc. och är ur den synpunkten en positiv företeelse för helårsturismen och det åländska näringslivet. Eftersom gränshandeln bygger på en osäker grund bör upp-

märksamhet fästas vid åtgärder som kan minska effekterna vid eventuell minskning av gränshandeln.

x x x x x x x

Såsom ett allmänt konstaterande önskar utskottet framhålla att turismens målsättning och utveckling bör vara anpassad till den övergripande målsättningen för den ekonomiska politiken i landskapet. Likaså bör varje utbyggnad av turismen sättas i relation till övrigt näringsliv.

Finansutskottet anser det självklart att, om turismens utbyggnad äventyrar samhällsbalansen eller är ett hot mot miljön, bör samhällsbalansen och miljön prioriteras. Detta följer enligt utskottets mening redan av den för det åländska samhället fastslagna allmänna målsättningen som givetvis bör vara vägledande i konfliktsituationer. När det gäller samhällsbalansen och bedömningen av om denna är äventyrad upprepar utskottet sin tidigare uppfattning att ytterligare underlagsmaterial i fråga om befolkningsstatistik borde föreligga för långsiktiga avgöranden om inriktningen av landskapets åtgärder.

Medel för målsättningens genomförande.

Landskapets resurser för åtgärder i avseende att fullfölja målsättningen är av varierande slag. Tillsammans ger de en icke obetydlig möjlighet att inverka på utformningen av turismen.

Finansiering.

De av landskapet disponerade finansiella resurserna i form av direkta eller indirekta stöd till turismen är var för sig måhända av mindre betydelse, då den huvudsakliga kapitalinsatsen sker ur finansieringskällor, som icke disponeras av landskapet. Det oaktat har land-^{skapsmyndig}heterna insatser ofta en avgörande betydelse på möjligheterna att igångsätta aktuella projekt.

Direkta lån för turismen ges i form av landskapslån med låg ränta i huvudsak för utbyggnad av självhushållsstugor. Av andra lån med direkt hänsyftning till turismen kan nämnas lån vilka utgivits till Mariehamns stad för utbyggnad av passagerarkajer och -terminal.

Räntestöd i enlighet med utvecklingslagstiftningen har ofta en stor betydelse för lönsamheten under de första åren för ett turistprojekt.

Garantierna har största betydelsen för i synnerhet nyetablering av företag, vilka ofta icke på annat sätt kan uppbringa tillräcklig säkerhet för sina lån. Garantierna liksom också räntstöden har till en betydande del inriktats på turismen.

Aktieteckning. I enlighet med de riktlinjer för landskapets aktieteckningar som hittills följts bör aktieteckning kunna ske inom ramen för

den allmänna målsättningen. Sådan aktie teckning har bl.a. redan skett i Ab Nordcenter. Landskapets aktieteckningar bör i första hand ses som en form av ett kapitaltillskott som vid lämpligt tillfälle och om möjlighet därtill ges, skall kunna avyttras.

Bidrag ur landskapsmedel som direkt eller indirekt gynnar turismen ges för t.ex. gästhamnar, badplatser och olika slag av trafik, etc. Hit hör även de bidrag som givits för information till Ålands turistförening, marknadsföringsbidrag m.m.

Utvecklingsområdesfonden: Ab och Turismens utvecklingsfond (sistnämnda ^{nu} mera Industrialiseringsfonden). Bland de större kreditgivarna utanför landskapet kan nämnas Utvecklingsområdesfonden och Turismens utvecklingsfond. I fråga om Utvecklingsområdesfondens insatser har landskapsstyrelsen genom avtalet med fonden helt i sin hand avgörandet beträffande fondens insatser på Åland, d.v.s. om de finansierade företagen i övrigt uppfyller förutsatta villkor.

Genom samarbete med Industrialiseringsfonden och de företagsundersökningar som för fondens räkning utföres på Åland borde landskapet även här ha ett betydande inflytande på finansieringen.

Övriga.

Dessutom föreligger inom andra områden möjligheter för landskapet att inverka på turismens inriktning. Sådana sektorer är bl.a. planeringen - såväl byggnads- som ekonomisk och fysisk planering - utbildning, rådgivningen och informationen, kommunikationerna, vilka alla berörts i landskapsstyrelsens meddelande. Ytterligare områden kunde nämnas.

Åtgärder.

Av särskild vikt för såväl bedömningen av utvecklingen som för målsättningen och dess förverkligande anser finansutskottet vara åtgärder inom följande områden.

Statistik över befolkning och näringsliv.

Finansutskottet liksom turistmålsättningskommittén har konstaterat brister i fråga om statistik över befolkning och näringsliv. Avsaknaden av dylika uppgifter omöjliggör en bedömning av nuläget och därmed även prognoser för framtiden. De önskade uppgifterna skulle vara nödvändiga inte bara för turistmålsättningen och turismens förhållande till näringslivet i övrigt, utan även för helhetssynen på samhällsutvecklingen.

De nödvändigaste uppgifterna i sådan statistik skulle gälla särskilda befolkningsdata rörande bl.a. bosättningsorter, arbetsplatser, flyttningsrörelser och språkförhållanden. Viktigt är att uppgifterna är

aktuella och kontinuerligt förnyas. För närvarande ges genom olika kanaler en mängd statistiska uppgifter från landskapet. En möjlighet vore att få en samlad statistik genom utnyttjande av dessa källor i den mån dessa innehåller önskat material. En annan möjlighet kunde vara att i samband med mantalsskrivning få fram erforderliga uppgifter. Åtgärder för att organisera och förverkliga en sådan statistikinsamling borde enligt utskottet omedelbart vidtagas.

Marknadsföringen.

Mellan olika turisområden föreligger oftast en stark konkurrens. För att kunna förverkliga intentionerna om en helårsturism skulle fordras en välutvecklad marknadsföring. Det vore till uppenbar fördel om informationen om Åland kunde ske under ett enhetligt 'varumärke' som syftar till att göra landskapet känt som kongress- och kursort. Landskapet borde därför försöka medverka till genomförandet av en stark för hela landskapet gemensam marknadsföring.

Utbildning.

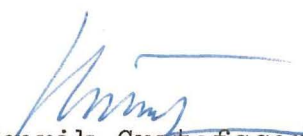
En god utbildning är förutsättning för upprätthållande av tillräckligt hög servicestandard inom turistbranschen. Kraven inom servicenäringsarna kommer successivt att öka. Man kan därvid också vänta en ökning av antalet arbetsplatser. Utbildningen bör även ses såsom ett positivt styrmedel i fråga om den åländska arbetskraftens inriktning på denna sektor. Också med tanke på att många oskolade ungdomar idag arbetar inom turistbranschen borde uppmärksamhet fästas vid såväl grund- som vidareutbildning inom yrket. Med utgångspunkt från Ålands hotell- och restaurangskola och turistkurserna vid Ålands yrkesskola bör tillräcklig grundutbildning kunna ordnas för i första hand det åländska arbetskraftsbehovet. Utskottet finner skäl till att denna fråga klarlägges och nödvändiga åtgärder vidtages liksom att möjligheterna till vidare utbildning inom eller utanför landskapet utredes.

Med hänvisning till det ovan sagda får utskottet vördsamt föreslå att Landstinget måtte överbringa detta yttrande till landskapsstyrelsen och i övrigt anteckna meddelandet till kännedom.

Mariehamn, den

På finansutskottets vägnar:

Runar Wilén
ordförande

Henrik Gustafsson
sekreterare.

Närvarande i utskottet: ordföranden Wilén, viceordföranden Elmer Jansson samt ledamöterna Mattsson, Lundqvist och Friberg.